№ 113 Յունիսի 25 Ուրբաթ 1882 Յունիսի 25 Ուրբաթ № 113

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անհրաժեշտ կը լինէր:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Թիւրքիա: Սուլթան և Արաբի-փաշա: Նամակ Թիւրքիայից: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խամսայի Մելիքութիւններ:

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԿԸ ԼԻՆԷՐ

Ընթերցողը յիշում է թէ քանի անգամ մենք մեր լրագրի էջերում յարուցել ենք Անդրկովկասում, յատկապէս Թիֆլիսում, հ ա մ ա լ ս ա ր ա ն կամ գոնէ որ և է մասնագիտական բարձրագոյն դպրոց հիմնելու խնդիրը: Մենք այդ խնդիրը բազմաթիւ յօդուածներում քննել ենք և ամեն տեսակ ապացոյցներ ենք բերել մեր երկրի մէջ բարձրագոյն դպրոցը հաստատելու անհրաժեշտութիւնը ապացուցանելու համար: Ապացոյցներից գլխաւորը հիւսիսի կլիմայական կործանիչ ազդեցութիւնն էր մեր տեղացի երիտասարդութեան համար:

„Մշակի“ ներկայ համարի ներքին լուրերում ընթերցողը կը գտնի մեր Մօսկվայի թղթակցից հաղորդված տխուր տեղեկութիւնը, որ հաստատում է մեր ասածները մեզանում բարձրագոյն դպրոց հիմնելու անհրաժեշտութեան մասին: Թղթակիցը հաղորդում է որ բացի սովորական հիւանդութիւններից մեր կովկասեան երիտասարդութեան մի յայտնի պրօցէնտ, հիւսիսային կլիմայի անհիւրասէր ներգործութեան տակ, ընկնում է հոգեկան տխրութեան մէջ և խելագարվում է: Անցեալ և ներկայ տարին խելագարութեան մի քանի դէպքեր եղել են Մօսկվայում և Ս. Պետերբուրգում:

Ահա այն տխուր հետեւանքները որ ունի հիւսիսային կլիման հարաւի զաւակների առողջութեան վրա: Ի՞նչպէս, ուրեմն, չը ցանկանալ որ մեզ մօտ, Թիֆլիսում, վերջապէս հիմնվի մի համալսարան կամ մի բարձրագոյն դպրոց, որ և միջոց կը տայ մեր ուսանող երիտասարդութեան մեծամասնութեանը մնալ իրանց հայրենի երկրի մէջ, առանց ստիպված լինելու, բարձրագոյն ուսումը ստանալու նպատակով, ենթարկվել անհիւրասէր կլիմայի կործանիչ ազդեցութեանը:

Մեր թղթակիցը խորհուրդ է տալիս, որ չունենալով համալսարան մեր երկրում, գոնէ մեր երիտասարդութիւնը ընտրի առժամանակ Ռուսաստանի այն համալսարանները, որոնք խիստ հիւսիսային կլիմայում չեն գտնվում, օրինակ Օդէսայի, Խարկովի, Կիևվի և Կազանի համալսարանները: Բայց մեր կարծիքով մի շատ յարգելի պատճառ կայ որ կովկասեան երիտասարդութիւնը չէ յաճախում այդ քաղաքների համալսարանները, այն է որ այդ քաղաքներում կովկասեցին չորս տարի շարունակ կատարելապէս կտրված կը մնայ իր երկրացիների շրջանից:

Այն ինչ Մօսկվայում և Ս. Պետերբուրգում նա գոնէ գտնում է կովկասեցիների մի կօլօնիա, նա կատարելապէս առանձնացած չէ, նա հարկաւոր ժամանակ թէ նիւթական և թէ բարոյական օգնութիւն է գտնում իր երկրացիների հասարակական շրջանի և իր ընկերների մէջ:

Այսպէս թէ այնպէս շատ և շատ ցանկալի և նոյն իսկ անհրաժեշտ կը լինէր հիմնել մի համալսարան Թիֆլիսում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ալէքսանդրապօլ, 15 յունիսի

Թէ կինը ինչ մեծ նշանակութիւն ունի ընտանեկան խաղաղ կեանքի ընթացքի համար և թէ նա ինչ մեծ դեր է խաղում մարդկութեան զարգացման և յառաջադիմութեան գործում,—այդ արդէն մի անհերքելի ճշմարտութիւն է: Արդեօք, ինչ է հարկաւոր, որ ընտանիքը, մարդկութեան անդամը, խաղաղ ճանապարհով յառաջ մղվի դէպի առաջադիմութիւնը, դէպի երջանիկ կեանքը. անշուշտ, փոխադարձ սէրը և յարգանքը ամուսինների մէջ: Եւ ովքեր պէտք է տարածեն այդ մտքերը հասարակութեան մէջ: Այդ պարտքը ընկնում է այդպէս անուանված «հասկացողների» վրա: Սակայն այդ բանի մէջ առաւել մեծ յաջողութիւն կարող են գտնել մեր հոգևոր հովիւները, քահանաները, որոնք ազատ մուտք ունենալով ընտանեաց մէջ, հեշտութեամբ կարող են հասկացնել տգէտ ամբոխին թէ ինչ մեծ նշանակութիւն ունի փոխադարձ սէր և յարգանք ամուսինների մէջ, ընտանիքի խաղաղ և բարօր կեանքի համար:

Շատ անգամ պատահում է, որ ամուսինների մէջ փոխադարձ սիրոյ և յարգանաց բացակայութեան պատճառով փոքր անբաւականութիւններից ծագում են այնպիսի գժտութիւններ, որոնք տեղի են տալիս շատ դառն ու ցաւալի իրողութիւնների, այն է՝ ամուսինների բաժանվելուն, միմեանցից հեռանալուն, որի հետեւանքը լինում է յետին թշուառութիւն.... Եւ ահա մեր հոգևոր հովիւները փոխանակ սէր ու միաբանութիւն քարոզելու ընտանիքում, փոխանակ սիրոյ գաղափարի իրագործողներ հանդիսանալու, շատ անգամ ինքեանք են տեղի տալիս նման ցաւալի և ողբալի դէպքերի: Թող ընթերցողը ներէ ինձ յիշելու նման դէպքերից մինը, որը պատիւ չէ բերում ոչ թէ այն քահանային, որի հետ պատահել է այդ դէպքը, այլ և այն հասարակութեանը, որի մէջ նա ապրում է: Մեր քաղաքի քահանաներից մինը ահա վեց ամիս է որ առանց մի պատճառի, արձակել է իր հարազատ ամուսնուն փոքրիկ երեխայի հետ: Իսկ այդ խեղճ և ողորմելի ամուսինը այս վեց ամսուայ ընթացքում դեգերվում է Ալէքսանդրապօլի մէջ օրական հացի կարօտ, յետին թշուառութեան մէջ:

Հարցնում ենք. միթէ ներելի է այդ մի մարդու, որ քահանայի սուրբ պաշտօնն է կատարում, որ ժողովրդի հովիւ է համարվում, քանի որ իր սեպհական ընտանիքը հովուել չէ իմանում:

Դարձնում եմ մեր հասարակութեան ուշադրութիւնը այս ցաւալի դէպքի վրա և հրաւիրում եմ մեր բարձր հոգևոր կառավարութեանը, որ ուշադրութիւն դարձնի յիշեալ քահանայի ամուսնու դառն վիճակի վրա, որին սպառնում է սովը իր ամենատխուր հետեւանքներով:

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը խնդրում է մեզ տպել հետեւեալը «Շուշու քաղաքացի պ. Մարկոս Դօլուխանեան և նրա մայրը տիկին Թագուհի Դօլուխանեան, նուիրել են հայոց Բարեգործական ընկերութեան 500 րուբլի յիշատակ հանգուցեալ Եսայի Դօլուխանեանի, այն պայմանով որ այդ գումարը գտնվի Շուշու տեղական վարչութեան իշխանութեան ներքոյ և վարչութիւնը իրաւունք ունենայ ծախսել միայն նրա տոկոսները: Խորհուրդը քաղցր պարտք է համարում մատուցանել հրապարակաւ իր խորին շնորհակալիքը յիշեալ արժանայարգ նուիրատուներին:»

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք «Ծաղկաքաղ Հ. Հէյնէի բանաստեղծութիւններից» վերնագրով հայերէն գրքոյկը, որ թարգմանել է գերմաներէնից Անանունի: Այդ գրքոյկը պարունակում է իր մէջ Հէյնէի մի քանի բանաստեղծութիւնների հայերէն թարգմանութիւնները, որոնցից մի քանիսները բաւական աջողվել են անյայտ թարգմանչին: Գիրքը տպված է Թիֆլիսում Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, ներկայ 1882 թւին և արժէ 40 կոպէկ:

—

Մեզ հաղորդում են հետեւեալ տեղեկութիւնը: «Ձեր լրագրում մի ժամանակ յայտնեցինք, որ Թիֆլիսի կաթողիկէ սուրբ Գէորգի եկեղեցու ուխտաւորների սենեակների տ ա ր լ ա ն ե ր ը (վարձ բնակարանի) մտնում են եկեղեցու քահանաների գրպանը, փոխանակ գործադրվելու եկեղեցու օգտին: Մենք այն ժամանակ պախարակել էինք նոյն եկեղեցու երեցփոխին, որ մինչև այդ օրը ուշադրութիւն չէ դարձրել այդ անկանոնութեան վրա: Այժմ հաստատապէս իմացանք, որ այն օրից պ. երեցփոխը տ ա ր լ ա ն ե ր ը ինքն է ստա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽԱՄՍԱՅԻ ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

XXXV.

Մենք համարեա մոռացութեան տուեցինք, թէ ինչ եղաւ Տիզակի իշխան Մելիք-Աւանեան Մելիք-Բախտամը, որը իբրև քաղաքական յանցաւոր աքսորված էր Պարսկաստանի Արդաւիլ բերդում (տես գլ. XXI):

Այն օրից անցել էր ամբողջ տասն տարի, այդ հերոսը դեռ մաշվում էր հեռաւոր բանտարկութեան մէջ:

Երբ Աղա-Մամադ-խանը վերջին անգամ արշաւանք գործեց դէպի Ղարաբաղի կողմերը և Շուշի բերդում սպանվեցաւ (1797), նա գալու ժամանակ անցաւ Արդաւիլի բերդաքաղաքով: Այստեղ գտնվում է այն երևելի մզկիթը, որի մէջ զետեղված են Շէյխ-Սէֆիի և միւս Սէֆեվի թագաւորների շիրիմները: Պարսից նոր թագաւորների սովորութեան համեմատ, Աղա-Մամադ-խանը, որպէս ուխտաւոր, այցելութիւն գործեց ալքաների գերեզմաններին: Այդ ծէսը կատարելուց յետոյ, նա պէտք է այցելութիւն գործէր բերդի բանտարկեալների մօտ, ում որ արժան էր, ներումն շնորհելու համար:

Այդ բերդում պահվում էին նշանաւոր քաղաքական յանցաւորները միայն: Աղա-Մամադ-խանը նրանց շատերին ներումն շնորհեց, որոնց թւում և Մելիք-Բախտամին, մանաւանդ երբ իմացաւ, որ նա Մելիք-Աւան-խանի թոռն է, և նրա նախնիքը Պարսկաստանին մեծ ծառայութիւններ են արել:

Շա՛ը առաջարկեց Մելիք-Բախտամին իր հետ գնալ Ղարաբաղ և այնտեղ վարել իր հայրենի իշխանութիւնը: Իսկ Մելիքը թէև քաջ, պատերազմական մարդ էր, բայց ունէր և իր կրօնական մոլեռանդութիւնները: Երկար տարիներ պարսկական աքսորանքի մէջ ապրելով, զուրկ եկեղեցուց, զուրկ պահեցողութիւնից,—այդ համարում էր նա մի մեծ յանցանք կրօնի և եկեղեցու դէմ: Այդ պատճառով, փոխանակ Աղա-Մամադ-խանի զօրքերի հետ իր հայրենիքը գնալու, նա ուղղակի դիմեց Էջմիածին իր մեղքերը քաւելու համար:

Էջմիածնից վերադարձաւ նա Ղարաբաղ այն ժամանակ, երբ Աղա-Մամադ-խանը Շուշի բերդում սպանված էր և Իբրահիմ-խանը աւելի մեծ վստահութեամբ վարում էր տեղային իշխանութիւնը:

Մելիքը գտաւ իր հայրենիքը թշուառ վիճակի մէջ. սովը սարսափելի կոտորածներ էր անում և ժողովրդի մեծ մասը ցրիւ էր եկած: Իսկ ինքը աւելի անբախտ գտնվեցաւ: Իբրահիմ-խանը լսելով նրա գալուստը, սկսեց բարեկամական կեղծ ցոյցերով հրապուրել նրան, մինչև իր սեղանի վրա կարողացաւ թունաւորել նրան *):

Տիզակի տիրապետողների իշխանութիւնը ամենավտանգաւորն էր Իբրահիմ-խանի համար: Նրանք Պարսկաստանին աւելի մօտ լինելով, ուղղակի յարաբերութիւններ ունէին պարսից բարձր Դրան հետ: Մելիք-Բախտամի ազատութիւն գտնելը Արդաւիլի բանտից Աղա-Մամադ-խանի շնորհիւ, և վերջինի սպանվելը Շուշի բերդում, շատ հասկանալի է, որ աւելի կը սաստկացնէր Իբրահիմ-խանի երկիւղը Տիզակի տիրապետողներից, և այդ պատճառով, Մելիք-Բախտամին տրամադրութեամբ ոչնչացնելուց յետոյ, սկսեց նա որոգայթներ լարել նրա ժառանգների համար:

Մելիք-Բախտամին յաջորդեց որդին, Մելիք-Աբասը:

Մեր ձեռքում գտնված մի ձեռագիր պատմութիւնից քաղում ենք հետևեալը Մելիք-Աբասի յատկանիշների մասին.

«Նրանից (Մելիք-Աւանեանների) ազգի և սերունդների մէջ տակաւին չէր ծնված, արդարև, մի այնպիսի տղամարդ պարթևական, հսկայազօր կերպարանքով և ահագնակերպ հասակով: Իր քաջագործութիւններով սկսեց հետզհետէ նուաճել նա ոչ միայն իր բոլոր հայրենիքը, այլ և մահմեդականների ազգը: Այդ պատճառով, տարածվելով սփռվեցաւ նրա քաջութեան և անաչառ դատաստանների համբաւը, որով պատժում էր յանցաւորներին և վնասակար անձինքներին: Առանց արծաթսիրութեան և կաշառքի էր կատարում նա իր դատավճիռները. մահապարտներին պատժում էր առանց խնայելու. շատերին կախում էր մեծ ճանապարհների վրա կախաղաններից, և շատերին տալիս էր իր ծառաների ձեռքը, որ սրախողխող անեն հասարակութեան և աւազակ մարդկների աչքերի առջև, որպէս զի, ոչ ոք այնուհետև չը վստահանայ նոյն չարութիւնները գործելու: Արդարև, սարսափելով դողում էր ամբողջ գաւառը նրանից: Նրա քաջագործութիւնների համբաւը շատ վաղ հասել էր մեծ բռնաւորի (Իբրահիմ-խանի) ականջներին... Բայց նա իր սրտի ոխը ծածկած ունէր, չէր կամենում յանկարծ յայտնել մեր նախարարին (Մելիք-Աբասին) որովհետև նրա նպատակը այն էր, որ դարձնի նրան հայկական դաւանութիւնից մահմեդական դենին»...

Յետոյ երկար խօսվում է այն միջոցների մասին, որ Իբրահիմ-խանը գործ դրեց իշխանի հաւատքը խախտելու համար:

Իբրահիմ-խանը, արդարև, այժմ փոխել էր իր քաղաքականութեան եղանակը հայոց մելիքների վերաբերութեամբ: Նա տեսնում էր, որ դաւադրութիւնը, սպանութիւնը, թոյնը և այլ որոգայթները նրանց կեանքի դէմ, չեն հասցնում իր ցանկացած նպատակին: Սպանված հօր փոխարէն իշխում էր որդին, կամ նրա առհմակիցներից մէ-

*) Նրա գերեզմանի արձանագրութեան մէջ պահպանված է նենգաւոր խանի ցած դաւաճանութեան յիշատակը. «Յայսմ տապանի հանգչի մարմին՝ քաջ և արի Մելիք-Բախտամին. սա էր որդի Մելիք-Արամին. մահ և վախճան պատմեն սորին՝ մ ա հ ա դ ե ղ ո վ Իբրահիմ-խանին. և որք հանդիպիք ի տապան սորին, միով բանիւ ողորմի ասէք, ամէն»:

նում յօգուտ եկեղեցու, որ տարեկան 1,000 րուբլից աւելի է կազմում, շնորհիւ բազմաթիւ ուխտաւորների: Բայց շատ լաւ կը լինէր եթէ երեցփոխը գործ դնէր այդ արդիւնքները յօգուտ ս. Գէորգ եկեղեցու դպրոցի, որ օրից օր ընկնում է: Մենք վաղուց յայտնել ենք այն միտքը որ յիշեալ եկեղեցին ունի այնքան մեծ եկամուտներ, որ կարող է պահել մի ամբողջ պրոգիմնազիա, այն ինչ եկեղեցու երկու դասատուն ունեցող դպրոցն էլ յիշեալ հարուստ եկեղեցին պահպանել չէ կարող:»

—

Նորերումս «Кавказъ» լրագրում դօկտոր Վակուլօվսկի հարցմունք էր անում թէ ինչ եղաւ հանգուցեալ Մ. Միանսարեանի «Բիբլիօգրաֆիա» գրքի երկրորդ հատորի հրատարակութիւնը, որի նիւթերը, ինչպէս լսել է նամակագիրը, վաղուց պատրաստ էին: Պ. Վակուլօվսկի յայտնում էր այն միտքը որ Միանսարեանի գրքի պէս աշխատանքը ոչ թէ միայն իր հատը չունի Ռուսաստանում, բայց և ամբողջ Եւրոպայում: Այժմ «Кавказъ» լրագրի մէջ դօկտոր Վակուլօվսկու այդ հարցմունքին, հանգուցեալ Միանսարեանի եղբայրը պատասխանում է որ «Բիբլիօգրաֆիա» գրքի երկրորդ հատորի բոլոր նիւթերը արդէն պատրաստ են և գտնվում են հանգուցեալի ընտանիքում, Ս. Պետերբուրգում և երևի շուտով կը սկսի տպագրվել յիշեալ գիրքը:

—

ԴՈՒՇԷԹԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Մօտ օրերս Խէվսուրէթի Ուչուգար և Զրգիլ գիւղերի բնակիչները վարելահողերի և արօտատեղերի մասին վէճի պատճառով միմեանց դէմ դուրս եկան սրերով և դաշոյններով. բաւական ժամանակ կռւելով ու իրար վրա քարեր գցելով, վերադարձան իրանց բնակարանները: Կռւողներից մի հոգի սպանված է, երկուսը ծանր կերպով, շատերն էլ թեթև կերպով վիրաւորված են: Առհասարակ խեվսուրները սովորաբար չեն դիմում հաշտարար և այլ դատարաններ, այլ իրանց մէջ եղած վէճը իրանք են վճռում, դժուար դէպքերում զէնքի և ոյժի դիմելով: Ցանկալի է որ այս վայրենի բարք ու վարքի վրա ուշադրութիւն դարձնէին:»

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են: «Ամենաաննախանձելի և սարկական վիճակի մէջ է վաճառականների գ ո ր ծ ա կ ա տ ա ր ի կեանքը Երևանում: Այստեղի գործակատարը այնքան ճնշված է բարոյապէս, որ ճանաչվում է իր տիրոջից, վաճառականից՝ մի անլեզու, անբան, չնչին արարած, որ չունի իր սեփական կարծիք, իր սեփական կամք, իր սեփական խիղճ: Գործակատարը սարկաբար պէտք է տանի տիրոջից կրած նախատինքը, հայհոյանքը: Նա սեփական խիղճ չունի, նրա խիղճը տիրոջ խիղճն է: Գործակատարը պէտք է, այդ պատճառով, սուրբ սուտ վկայութիւն տալ, սուտ երդվել Աստուծու, իր ծնողների, իր ընտանիքի անունով, պէտք է շողոքորթի, ամեն ցածութիւն և վատութիւն յանձն առնի, որովհետև այդ է պահանջում տիրոջ շահը: Ահա այն ապականված դպրոցը որ պատրաստում է մեր ապագայ վաճառականներին:»

—

Մեր թղթակիցը ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ յայտնում է որ այդ քաղաքի հայ դպրոցների մէջ եղած հարցաքննութիւնները, որոնց ներկայ էր և թեմական տեսուչ պ. Պռօշեանց, այս տարի շատ աջող կերպով անցան:

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են: «Հայոց լրագիրներին շատ անգամ հաղորդված է եղել այն լուրը, որ տեղիս Ստեփաննոս քահանայ Տէր-Թովմասեան քանդել է Երուանդակերտ քաղաքի աւերակները և բերելով այնտեղից սրբատաշ քարեր, գործ է դրել իր ջրաղացի շինութեան վրա: Այժմ այդ ջրաղացը համարեա թէ ներկայացնում է մի աւերակ: Թէև մի ժամանակ յիշեալ քահանայի արածները վերաստուգելու համար Էջմիածնից քննիչ էր ուղարկված, բայց քննութիւնը առանց որ և է հետևանքի մնաց: Քննութեան թուլութիւնը շատերի համար կարող է լինել քաջալերութիւն շարունակել աւերել, քանդել հնութեան արձանները, իրանց համար տներ, ջրաղացներ կամ ախոռներ շինելու նպատակով: Հրաւիրում ենք այդ հանգամանքի վրա հոգևոր իշխանութեան ուշադրութիւնը և համարձակվում ենք կարծել, որ հարկաւոր կը լինէր նորից մի խիստ քննութիւն նշանակել:»

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են: «Հիւսիսային կլիման ունի իր կործանիչ ազդեցութիւնը մեր կովկասեցիների վրա: Շատերը հայերից և վրացիներից հիւանդանում են այստեղ և Ս. Պետերբուրգում, մի քանիս մեր ուսանողներից, ինչպէս ձեզ յայտնի է, մեռնում են, բայց ձեզ գուցէ յայտնի չէ որ հիւսիսային կլիման մի այլ կործանիչ ներգործութիւն ունի մեր կովկասեան երիտասարդութեան վրա. գրեթէ իւրաքանչիւր տարի խելագարվողներ կան հայ և վրացի երիտասարդութեան մէջ, որոնցից ոմանք առողջանում են, բայց ոմանք մեռնում են: Բժշկները վերաբերում են այդ խելագարութեան դէպքերը այն կործանիչ ազդեցութեանը որ ունի անհիրասէր հիւսիսը հարաւի զաւակների առողջութեան վրա: Գոնէ, եթէ յոյս չը կայ Թիֆլիսում մի համալսարան տեսնելու, մեր երիտասարդութիւնը, բարձրագոյն ուսումը ստանալու համար գնար աւելի բարեխառն կլիմա ունեցող ռուս համալսարանական քաղաքներ, այն է Օդէսա, Խարկօվ, Կիեվ կամ Կազան:»

—

Առաջիկայ կիրակի, յունիսի 27-ին, կայանալու է Արծրունու թատրօնում «Հայերէն գրքերի հրատարակութեան» Թիֆլիսի ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որ անցեալ մայիսի 29-ին չը կարողացաւ կայանալ, ներկայ եղող անդամների թւի պակասութեան պատճառով:

—

Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը: «Մի երիտասարդ թարգմանել վերջացրել է „Семѣна Благочестія„ գիրքը և խնդրում է միւս թարգմանիչներին որ չը ձեռնարկեն թարգմանելու նոյն գիրքը:»

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են: «Այս օրերս շրջակայ գիւղերից մինում գիշերով մի տուն փլչելով, իր փլատակների տակ թաղել է տանուտիրոջը և նրա կնոջը իրանց փոքրիկ որդու հետ: Բայց մանուկը անվնաս է մնացել կամարացած գերանների տակ: Մնացեալներին հողի միջից հանել են. տղամարդը արդէն մեռել է, իսկ կինը, որ վիրաւորված է, այժմ առողջ է:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ.

—

„Daily Telegraph“ լրագրի թղթակիցը գրում է Կ. Պօլսից յունիսի 20-ից: Այսօր առաւօտ ես Սայիդ-փաշայի մօտ էի և խնդրեցի նրանից յայտնել ինձ իր հայեացքները եգիպտական հարցի մասին, որպէս զի անգլիական հասարակութիւնը կարողանայ ծանօթանալ Բ. Դրան կարծիքների հետ: Սայիդ-փաշա ասեց „գործը սկսվեցաւ վարչական անհամաձայնութիւնից խեդիվի և նրա մինիստրների մէջ: Սկսված դժուարութիւնները կարելի էր հեշտութեամբ վերջացնել, բայց Անգլիան և Ֆրանսիան իրանց նաւատորմները Եգիպտոս ուղարկեցին առանց մեզ հետ խորհրդակցելու և այդպիսով իւրացրին այն իրաւունքները, որոնք միայն սուլթանին են պատկանում: Նաւատորմների հասնելուց յետոյ գործերի դրութիւնը աւելի էլ փչացաւ: Այնուհետև Բ. Դուռը վճռեց առանձին գործակատար ուղարկել Եգիպտոս սուլթանի հրամանները կատարելու համար: Դերվիշ-փաշայի ուղևորվելուց յետոյ, երբ նա դեռ իր յանձնարարութիւնը չէր կատարել, Աղէքսանդրիայի մէջ անկարգութիւններ պատահեցան և այժմ եւրոպական պետութիւնները առաջարկում են մեզ զօրքեր ուղարկել Դերվիշ-փաշային պաշտպանելու համար“: Խօսելով ներկայի մասին, Սայիդ-փաշա ոգևորութեամբ ասեց. „Մենք անհրաժեշտ չենք համարում մեր զօրքերի ներկայութիւնը Եգիպտոսի մէջ: Առանց նրանց օգնութեան էլ մենք կարող ենք խաղաղ ճանապարհով և աջողութեամբ լուծել հարցը: Եւրոպան դրդում է մեզ մասնակցել կօնֆերենցիային, բայց միթէ մենք կարող ենք ընդունել այդ առաջարկութիւնը այնքան կօնֆերենցիաներից յետոյ, որոնք ամենավատ հետևանքներ ունեցան և խաղաղութեան տեղ վրդովմունք բարձրացրին: Եթէ պետութիւնները կամենում են մեզ հետ բանակցել, մենք պատրաստ ենք քննել հարցը նրանցից իւրաքանչիւրի հետ առանձին, բայց կօնֆերենցիա մենք չենք կամենում: Մենք կամենում ենք, որ մեզ հետ արդարութեամբ վարվեն և որ մեր իրաւունքները ճանաչվեն: Այն ժամանակ մենք էլ ուրիշների իրաւունքները կը ճանաչենք“: Երբ ես ասեցի մինիստրին, թէ պետութիւնները առանց Բ. Դրան մասնակցութեան էլ կօնֆերենցիա կը կազմեն, նա պատասխանեց. „Մենք արդէն ասեցինք, որ Անգլիան և Ֆրանսիան մեծ սխալ գործեցին, առանց մեզ հետ խորհրդակցելու իրանց նաւերը Աղէքսանդրիա ուղարկելով: Եթէ նրանք կը պնդեն, որ կօնֆերենցիան անպատճառ գումարվի, նրանք կը շարունակեն իրանց սխալը:“

ՍՈՒԼԹԱՆ ԵՒ ԱՐԱԲԻ-ՓԱՇԱ

—

Կ. Պօլսի կօնֆերենցիայի բացման ժամանակ մի օտարոտի, բայց ոչ անսպասելի անցք պատահեցաւ, գրում է „Голосъ“: Հէնց այն ժամանակ, երբ պետութիւնների ներկայացուցիչները մի անգամ էլ վկայեցին սուլթանի բարձր իրաւունքները Եգիպտոսի վրա և ստորագրեցին „անշահասիրութեան պրօտօկօլը“, որով բոլոր պետութիւնները պարտաւորվեցան չը ձգտել առանձնական նպատակների, սուլթան Աբդուլ-Համիդ, չը բաւականանալով իր բողոքով եւրոպական միջամտութեան դէմ եգիպտական գործերին, մի ձեռնոց գցեց ամբողջ Եւրոպային, Մէջիդիէ շքանշանը տալով նոյն իսկ այն Արաբի-փաշային, որի շնորհիւ Եւրոպայի միջամտութիւնը եգիպտական գործերին անհրաժեշտ դարձաւ:

Այդ վարմունքը չէ կարելի անսպասելի համարել: Վաղուց լուրեր էին տարածված,

* * *

կը: Վերջ ի վերջոյ համոզվեցաւ, որ փոխանակ թոյնի, աւելի լաւ էր նրանց ընդունել տալ մահմեդական կրօնը: Կրօնը փոխելով նրանք աւելի հեշտութեամբ կը ոչնչանային, և կը խառնվէին թուրքերի հետ:

Առաջին փորձը կատարեց նա Մելիք-Աբասի վրա, բայց նրա բոլոր խորամանկութիւնները փշրվեցան առաքինի իշխանի հաստատամտութեան առջև: Իբրահիմ-խանը մինչև անգամ աշխատեց հրապուրել նրան իր աղջիկների գեղեցկութեամբ, բայց երբ նկատեց, որ նրա հաւատքը խախտելու հնար չը կայ, կրկին ձեռք առեց սպանութեան հնարները....

Մի անգամ Մելիք-Աբասը անձամբ գնացել էր Ցոր գիւղը մի քրէական գործ քննելու համար. գիշերը սախվեցաւ այնտեղ մնալ և հիւրասիրվեցաւ տեղային ատագ քահանայի տանը: Գիշերը նոյն տան վրա յարձակվեցան մի խումբ ձիաւորներ, որ պատրաստված էին Իբրահիմ-խանից: Նրանք գտան Մելիքին քնած և անպատրաստ վիճակի մէջ: Սրերի տակ կտրատեցին նրան:

Սպանվածի մարմինը բերվեցաւ իր Ցող բերդը: Նոյն ժամում, երբ եկեղեցու մէջ պատարագ էր մատուցվում և պատրաստվում էին թաղման հանդէսը կատարելու, Իբրահիմ-խանի հրամանով կատարվեցաւ մի այլ չարագործութիւն: Ցանկարծ եկեղեցում ներս մտան խանի զինված մարդիկը, աշխատում էին յափշտակել հանգուցեալի մարմինը, ասելով, թէ նա կենդանութեան ժամանակ խոստովանել էր մահմեդական կրօնը, իբաւունք չէ նրան քրիստոնէական ծէսերով թաղելու: Զայրացած ժողովուրդը մի կողմից, հանգուցեալի բարեկամները միւս կողմից, յարձակվեցան խանի մարդիկների վրա, նրանցից շատերին կոտորեցին, ջարդեցին, տեղի ունեցան բաւական մեծ թւով սպանութիւններ: Խանի մնացած մարդիկը փախչելով, իրանց ջարդվելու մասին լուր տարան Շուշի բերդը: Այս անգամ զայրացած խանը զօրքեր ուղարկեց: Բայց մինչև զօրքերի հասնելը թաղման խորհուրդը կատարված էր:

Նրանք կամեցան գերեզմանից դուրս հանել հանգուցեալի մարմինը: Այդ յանդգնութիւնը պատճառ տուեց մի աւելի սարսափելի կռւի հայերի և թուրքերի մէջ: Բայց որովհետև հայերը անպատրաստ էին և չէին սպասում մինչև այս ատրճան բռնութիւն խանի կողմից, այս պատճառով յաղթվեցան: Հանգուցեալի մարմինը դուրս հանեցին իր տոհմային գերեզմանատանից *) և տարան մահմեդականների գերեզմանատան մէջ թաղեցին:

Ինչ նպատակ կար այդ բարբարոսութեան մէջ: —Այն, որ յետոյ Իբրահիմ-խանը առիթ ունենայ ասելու հանգուցեալի ժառանգներին, թէ ձեր հայրը մահմեդականների և մահմեդականութեան մէջ մեռաւ, դուք ևս պէտք է ընդունէք նոյն կրօնը: Այդպէս էլ եղաւ: Այնուհետև խանը, կալանաւորելով Մելիք-Աւանեանների արդէն բաւական ուժից ընկած ժառանգներին, սկսեց բացարձակ կերպով կրօնական հալածանքի ենթարկել նրանց:

*) Մելիք-Աւանեանների տոհմային գերեզմանատունը գտնվում է Ցող բերդի եկեղեցու գաւթում:

Այդ միջոցներում Ղարաբաղում սով և ժանտախտը սարսափելի կոտորածներ էին անում: Գիւղերը հետզհետէ դատարկվում էին. ժողովուրդը գաղթում էր: Այդ ժամանակն էր, որ հանգուցեալ Մէլիք-Աբասի որդի Մէլիք-Վահրամանը (որ և կոչվում էր Բաղր-բէկ) Ցիզակի ժողովրդի մի մասը իր հետ առնելով գաղթեց դէպի Վրաստան:

Մէլիք-Աւանեան Բաղդադ-բէկը (Մէլիք-Եսայու որդին) *) մնաց Իբրահիմ-խանի բանտում: Երկար չարչարանքներ կրելուց յետոյ, ստիպվեցաւ նա իր երկու որդիների հետ, որոնք կոչվում էին Ասլան և Վահան, ընդունել մահմեդականութիւն: Դրանց իշխանութիւնը կարճատև եղաւ, որովհետև Բաղդադ-բէկը մի հակառակութեան համար խեղդամահ եղաւ նոյն Իբրահիմ-խանի ձեռքով: Իսկ նրա որդի Ասլանը, կամենալով կրկին վերադառնալ դէպի քրիստոնէական կրօնը, նոյն խանի մահադեղով սպանվեցաւ: Վահանի վախճանը մեզ յայտնի չէ:

Եւ այսպէս, Մէլիք-Աւանեանների, Ցիզակի հզօր տիրապետողների, համարեա ամբողջ սերունդը կամ մահադեղով կամ սպանութիւնով ոչնչացաւ Իբրահիմ-խանի ձեռքով: Եւ չը մոռանանք, որ այդ նշանաւոր տոհմի առաջին ներկայացուցիչն էր այն մեծ մարդը, որը Պետրոս մեծի հետ թղթակցութիւններ ունէր, որը փառաւոր ընդունելութիւն գտաւ Աննա Իվանօվնա և Ելիզաւետա Պետրօվնա կայսրուհիների պալատում, որը ռուսաց կառավարութիւնից ստացաւ գեներալի աստիճան, իսկ Նադիր-շահից խանութեան աստիճան:—Դա գեներալ Մելիք-Աւան-խանն էր, որի կատարած մեծագործութիւնների հետ ծանօթացանք մեր պատմութեան սկզբի գլուխներում:

*) Տես X, XI և հետևեալ գլուխներում:

Մելիք-Աւանեանների տոհմի վերջին ներկայացուցիչների մի ճիւղը մահմեդական դարձաւ, միւսը մնաց քրիստոնեայ: Նրանց ընդարձակ կալուածներին, Շուշի բերդի խաների օգնութեամբ, տիրեցին մահմեդական ժառանգները, իսկ քրիստոնեայ մնացածները զրկվեցան ժառանգութիւնից *): Այդ տոհմի մի այլ ճիւղը, որպէս էին՝ իշխան Մելիքօվները, իշխան Սումբատօվները, Հայրապետեանները, Ռուսաստանում մեծ-մեծ պաշտօնների մէջ մտան, փայլեցին, իսկ յետոյ ինչ եղան,—մեզ յայտնի չէ:

(Կը շարունակվի)

*) Ցող բերդում, Մելիք-Աւան-խանի պալատում այժմ բնակվում է մի Ֆարհադ-բէկ անունով թուրք ազնուական, որը պարծանքով յիշում է, թէ ինքը Մելիք-Աւանեանների նշանաւոր տոհմի ժառանգներիցն է: Եւ իրաւ, նա Բաղդադ-բէկի թոռը և Մելիք Ասլանի որդին է: Իսկ Մելիք-Աւանեանների քրիստոնեայ մնացած ժառանգները այժմ թշուառ աղքատութեան մէջ բնակվում են նոյն Ցող բերդում, թէև ազնուականներ են համարվում:

որ Արաբի-փաշա ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի գործիք Բ. Դրան ձեռքին, որ ձգտում է միացնել Եգիպտոսը Թիւրքիայի հետ: Կար ժամանակ, երբ գրեթէ ամենքը հաւատացին, թէ Բ. Դրան և Արաբի-փաշայի մէջ անբաւականութիւն և թշնամութիւն կայ, թէ Արաբի-փաշա ձգտում է Եգիպտոսի անկախ թագաւորը դառնալ: Կային միամիտ մարդիկ, որոնք Արաբի-փաշային „եգիպտական ազգութեան հերոս պաշտպան“ էին անուանում և խորհուրդ էին տալիս օգնել նրան Եգիպտոսը ազատելու համար: Այդ հերոսին սուլթանից տուած ընծայի մասին լուրը ամենքի աչքերը կը բանայ:

Ուշքի կը գայ նոյնպէս և եւրոպական դիպլօմատիան, որ պահանջում էր սուլթանին յանձնել „Եւրոպայի ժանդարմի“ դերը: Այսպիսի քաղաքականութեան կողմնակիցների շնորհիւ Արաբի-փաշա, որ արդէն կարողացաւ պայմանաւորուել սուլթանի գործակատարի հետ, այժմ աւելի լաւ դրութեան մէջ է, քան թէ այն ժամանակ, երբ եգիպտական անուանների ժողովը հրաժարվում էր նպաստել նրա դիտաւորութիւններին խեդիվի դէմ և երբ եւրոպական երկու պետութիւնները պատրաստ էին օգնել խեդիվ Տեվֆիկ-փաշային:

Այդ պետութիւններից մէկը, Անգլիան, վճռեց վերջապէս ուղղել այն սխալը, որ նա գործեց եգիպտական անցքերի սկսվելու ժամանակ: Լոնդոնից ստացված վերջին բոլոր լուրերը ապացուցանում են, որ անգլիական կառավարութիւնը պատրաստվում է գրաւել Սուէզի ջրանցքը և իր զօրքերը եգիպտական ափերը իջեցնել: Յունիսի 16-ին անգլիական պատերազմական մինիստր Չելդերս և արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Չարլզ Դիլկ հրաժարվեցին պատասխանել, թէ ուր են գնալու պատերազմական երեք նաւերը, որոնք այժմ պատրաստվում են ճանապարհ ընկնել: Չարլզ Դիլկ ոչինչ տեղեկութիւն չը տուեց կոնֆերենցիայի բանակցութիւնների ընթացքի մասին էլ: Մինիստրի օգնականը այնուամենայնիւ ասեց, որ „անշահասիրական պրոտօկոլի“ ստորագրելը չի արգելի Անգլիային գրաւել Սուէզի ջրանցքը: Ֆրէյսինէի արած հաղորդութիւնները ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովի մէջ աւելի էլ նշանաւոր են: Պատգամաւորների ժողովի անդամ Լօկրուա հարց առաջարկեց, թէ որքան ճիշդ են տարածված լուրերը, թէ անգլիական նաւատորմը զօրքեր է տանում Եգիպտոս և, եթէ այդ ճշմարիտ է, արդեօք Ֆրանսիան մասնակից է այդ գործին: Արտաքին գործերի մինիստրը ասեց, որ նա „անկարելի է համարում պատասխանել այդ հարցին, որքան էլ ճիշդ լինի անգլիական զօրքերին Եգիպտոս ուղարկելու մասին լուրը“: Երևում է, որ անգլիական զօրքերը արդէն ուղարկված են և որ անգլիական կառավարութեան այդ վճիռը անպատրաստ գտաւ Ֆրանսիական կառավարութեանը, որ վախենում էր գործնականապէս միջամտել եգիպտական գործերին:

Ներկայումս աւելորդ է խօսել այն հետևանքների մասին, որ կունենայ անգլիական զօրքերին Եգիպտոս ուղարկելը: Գլադստօնի մինիստրութիւնը այնպէս է վարվում, ինչպէս պահանջում է հայրենասիրութիւնը և անգլիական շահերի ճիշդ հասկացողութիւնը: Որպէս զի այդ վարմունքը վնաս չը հասցնէ միւս պետութիւնների շահերին, հարկաւոր է, որ նրանք հետևեն Անգլիայի օրինակին և իրանց զօրքերը Եգիպտոս ուղարկեն, որովհետև նրանք անկարող են համաձայնութիւն կայացնել սուլթանի կառավարութեան հետ, որ ընծայ է տալիս մի մարդու, որին ամենքը Աղէքսանդրիայի մէջ կատարված անկարգութիւնների և եւրոպացիների Եգիպտոսից փախչելու պատճառ են համարում: Կ. Պոլսի կոնֆերենցիան կատարելապէս կարդարացնէ այդ միջոցը: Բոլոր պետութիւնները իրաւունք ունեն իջեցնել իրանց զօրքերը այն հողի վրա, ուր կիջնեն անգլիական զօրքերը:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Տրապիզոն, 8 յունիսի

Քանի օր է, որ Տրապիզոն, Պոնտոսի մայրաքաղաքում եմ: Ամենից առաջ ճանապարհորդին բարևում է աղքատութիւնը: Նաւահանգստի ափը շրջապատված է խումբ մուրացկաններով... քաղաքի ամեն փողոցներում աջ ու ձախ շինված են սրճարաններ, որոնց առհագին թիւը ցոյց է տալիս պ. պ. անգործների մեծ բազմութիւն առաւօտից մինչև երեկոյ վեր ընկած սրճամանի կողքին:

Այցելեցի դպրոցներին. Նշանաւոր են պ. Մեղաւորեանի բացած համազգային երկսեռ դպրոցները, ուր ընդունվում են ամեն դաւանութեանց պատկանեալ հայ մանուկներ: Եզվիտները արդէն ուղղափառ հայոց գերապայծառի շնորհիւ հաստատվել են այստեղ. այդ պ. վերապատվելին իրանց ուսումնարանի կառավարութիւնը եզվիտներին է յանձնել, ուր այժմ մինչև 200 հայ մանուկներ են յաճախում: Ուղղափառ հայերի մէջ բաւականին Վենետիկում աւարտած երիտասարդներ կան, որոնք խիստ տարտամ, թոյլ են և վճռական ոչինչ չեն կարող անել իրանց հոգևոր վերապատվելիների վնասակար ներգործութեանց դէմ: Երկու ընթերցարան—լսարաններ ունեն ուղղափառներ և համազգայիններ: Ռուսահայերից ստացվում է միայն «Մշակ»: Առաջին անգամ ես կեանքումս տեսայ, որ մի բողոքական հայ համազգայինների բեմից խօսում էր միսիոնարների հակազգային թերութիւնների վրա: Առեւտրական խօսքով, այն կրօնը որ ազգային պառակտումն է սերմանում, նա ընդունելի կրօն չէ կարող լինել, քանի որ քրիստոնէական կրօնը սէր է, միութիւն է:

Միևնոյն օրը Տրապիզոնցի երեսփոխանները վարչութեան անդամներ էին ընտրում: Գեղեցիկ խօսում էին թէ ատենապետը և թէ սրբազանը, բայց այս կողմեր գեղեցկութիւնը կենտրոնանում է միայն խօսքերում: Մի բան որ պատիւ էր բերում իրանց և թէ ճշմարիտ էր, ամենքը խոստովանում էին որ իրանց բոլոր գործերը անկանոնական են եղել. ժողովուրդ սովորել է մի խումբ բառեր, ինչպէս դիւան, համբարատու, աջակողմեան, ձախակողմեան, քուէ և դորանց վերա հաստատված է ազգային սահմանադրութիւնը: Գրականութեան մէջ անցեալ տարի վարչութեան ատենի վրա երկու խնդիր դրված է եղել և դրանք մինչև այժմ էլ այն տեղ են, կարելի է եկող տարի ևս այն տեղ մնան փտած (փասուլիայի) լուբիայի նման:

Տրապիզոնցիք իրանց յոյսը կարել են Կ. Պոլսից: Նոքա արևմուտքից իրանց երեսներ շրջել են դէպի արևելք: Նոքա աշխատում են իրանց ուսումնարանները նմանեցնել ռուսահայոց ուսումնարաններին: Ուղարկել են երեխայք և յօժար են ուղարկելու ռուսահայոց ուսումնարաններում: Նոքա շատ հեշտութեամբ կարող են լեզուով և դպրոցական ուղղութեամբ միանալ ռուսահայոց հետ, որ խիստ նշանաւոր կը լինի: Տրապիզոնը Տաճկահայաստանի և Պոլսոյ միութեան հանգոյցն է, այդ հանգոյցն արձակվելից զկնի, բոլոր հայոց ուսումնարանները կենթարկվէին ռուսահայոց ազդեցութեանը և նորա լեզուն կը տիրէր գրականական ասպարիզում և գրականական մի լեզու կունենայինք: Շատ ուրախալի կը լինէր, եթէ Կ. Պոլսոյ հայ-կոլօնիան կարողանար գոնէ ինքնին միայն կառավարվել: Բայց այդ նոր Բաբելոնի որդոց մէջ դեռ «ամենայն ինչ անհեթեթ է և անպատրաստ» քանի որ իրանց համար միջնակարգ դպրոցներ չունեն, բոլոր Տաճկահայաստանի դպրոցները կառավարութեան տակն են մտել...:

Ամառն է: Երկիրը գործելու եղանակ: Հայաստանից գրեթէ ամեն օր 35—45-ով խումբ խումբ հետի ամբողջ քսան օր քայլելով, գալիս են պարտքերի մէջ խեղդված երկրագործներ, Կ. Պոլիս գնալու, մշակ դառնալու, պարտքերը վճարելու համար: Երբ կարեկցում, հարցնում ես.—ուր ես գնում, եղբայր, ինչից ստիպված թողել ես ընտանիքդ, հայրենիքդ:

—Քուրդը մըզ աւրեց, պատասխանում է:

Ինչ խորամանկ նախադասութիւն: Դա հայ չարչին է դրել գիւղացու բերանում: Բայց երբ նրա թշուառութիւնների պատճառը քննում ես, հարցնելով—որքան պարտք ունիս: Ինչպէս դիզվել է քեզ վրա այդ գումարը:

Սովի տարին պատասխանում է, չափ ու կէս ցորեան (վեց պուդ) պարտք արի քաղաքացուց, որ երկու տարվայ ընթացքում աճեց ու հասաւ 150 ոսկու:

Այժմ Հայաստանում ամենայն ինչ ոչնչանում է, մի բան որ վիշապի պէս հսկայաբար աճում է, դա երկրագործի պարտքը և չարչու դրամագլուխն է: Ո՛ր կը մնայ քրդի աւերում: Այդպիսով երկրագործը 100—200, 300 ոս. ոսկու պարտքով, չարչու մեղքը քրդի վզին գնելով, անցնում է Հայաստանից Տրապիզոն հետիոտք, զրկելով իր ընտանիքը օրական պարէնից և գնում է Կ. Պոլիս չարչու անյագթելի հրէշային տոկոսի դէմ մաքառելու զրկանքների և քրտինքի գնով:

—Բայց. ինչու մտնում ես այդ անողորմ տոկոսի տակը, որ քեզ ոչնչացնում է:

—Ինչ անեմ, պատասխանում է գիւղացին, քաղաքացին իմ աչքիս առաջ 2 մէճիտիէ տալիս և 5 մէճ. պարտք գրում և տոկոս է պահանջում նաև իր չը տուած 3 մէճիտիէն, կամ մի չափ սերմնացու է տալիս 2 ամիս ժամանակով և կալոցին երկու չափ պահանջում: Կասէ, կուզես առ, կուզես մի առնիր: Չը կայ մի ուրիշը, որ 2 մէճ. տար և 2 մէճ. պարտք գրէր և տոկոս խղճմտանքով հաշվէր, ամենքի պայմաններն ևս միատեսակ են:

Իսկ էլ հայ վաշխառուն որ ամեն բարի բանեւում անհամաձայն, տոկոսի հաշւում համաձայնել է նաև թիւրք չարչիների հետ:

Չը պէտք է մոռանալ որ, հայ մշակների թւում կան նաև քուրդ և թիւրք մշակներ. դոքա քուրդ և թիւրք երկրագործների դասակարգից են:

Իսկապէս հարստահարութեան ենթական ոչ թէ ազգութիւն այլ երկրագործութիւնն է, եթէ բազմաթիւ են հարստահարվող հայեր, նորա համար է որ, բազմաթիւ են հայ երկրագործներ:

Այս անաքանդ չարեաց առաջ առնելու համար, երկու տարի առաջ, Խրիմեան հայրիկի և մեծ. պ. Կամսարականի կողմից խորհուրդ տրվեց, փոխատու ընկերութեան կանոնադրութիւն թարգմանվեց և ուղարկվեց Պոլսոյ սովելոց յանձնաժողովին, որպէս զի հիմք դնեն այդպիսի մի ընկերութեան, 5,000 րուբլու մի գումար յատկացնելով սովելոց գանձարանից: Մինչև այժմ ոչինչ չարին. երևի լաւ չէ թուացել նրանց երկրագործի վիճակը բարելաւացնելու խնդիրը—ճշմարիտ էլ, եթէ երկրագործների վիճակը բարելաւի, այնուհետև ով պիտի Կ. Պոլսում մշակութիւն անի: Ո՞վ պիտի վաճառականների հակերը արժանագին մի տեղից միւս տեղը փոխադրի կամ նրանց կեղտ ու աղբը մաքրի:

«Այլ առակ լուարուք».

Հերու ձմռան, Էջմիածնում, Մանկունու առաջնորդութեամբ, Էջմիածնայ միաբանութիւնից մի առաքելական խումբ պիտի կազմվէր (ծիծաղաշարժ լուր) և դորանք Հայաստանը պիտի առաքելագործէին... Այժմ «Մասիսում» կարդում ենք, որ «աբեղայք փափկասունք Պօլիս աշխարհի» նոյնպէս մտադիր են առաքելական խումբ կազմել, Հայաստանում եզվիտների դէմ կռուելու, թէ Հայաստանի ոչխարները կթելու: Խումբը դեռ չը կազմված արդէն դրվատիք, բանաստեղծութիւններ, ստանաւորներ կազմվել են: Բայց մեր պատմական կրօնաւորները որքան ընդունակ են եղել պրօպագանդ անելում երբ և իցէ, դա ակներև է...

Մնում է խոնարհաբար մի բան խնդրել սուրբ հայրերից, որ նոքա լաւ հասկանան, խելամուտ լինեն բառի նշանակութեան և նորա մտքի տակ բացատրված գործունէութեան: Մի խօսքով հասկանալ, որ պրօպագանդ անելը քէլէխ (մեռելահաց) ուտել չէ:

Ա. Թոխմախեան

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, 16 յունիսի

Երէկ ութսունի չափ երեսփոխանք մասնական ժողովք մը ըրին պատրիարքական հարցի համար: Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ որոշած են հինգշաբթի օր ժողովք ընել: Ուրեմն վաղը կը գումարի Ազգ. ժողովը: Առաջին հարցը պատրիարքական հարցը չը պիտի ըլլայ. ըստ կանոնի նոր երեսի մէջ կը մտնեն, ուստի նախ դիւանները պիտի կազմեն: Ատենապետ և դիւաններ կազմուելէ վերջ ժողովը պիտի զբաղի պատրիարքական հարցով: Ներսէս սրբազանի հրաժարականը եթէ վերջնապէս ընդունուի, այն ատեն դիւաններու ատենապետաց ժողովը պիտի պատրաստէ եռապատիկ ընտրելեաց ցանկ մը որուն մէջէն ժողովը պիտի ընտրէ պատրիարք կամ տեղապահ: Ըսել է դեռ 15 աւուր չափ այս խնդիրը առկախ կը մնայ:

Երէկ «Մասիս» հրատարակեց պատրիարքի վերջնական հրաժարագիրը որ հետևեալն է:

«Պատուական տեարք երեսփոխանք հայոց օրհնեալ Ազգին. Ձեր Մեծապատուութեանց առ իմս անարժանութիւն յղած ուղերձը ընկալայ մեծաւ երախտագիտութեամբ այսօր ձեռամբ արժանընտիր պատգամաւորաց Ձերոց: Այդ պերճահիւս ուղերձին համար իմ խորին շնորհակալութիւններս մատուցանելով պատուական երեսփոխանացդ՝ կը պարտաւորիմ ամենայն անկեղծութեամբ կրկնել նոյն խօսքերն զորս պատիւ ունեցայ մայիս 23-ին խօսել ձեզ և ժողովրդեան՝ թէ ոչ երեսփոխանական և ոչ ո և իցէ ժողովոյ հետ աններդաշնակութեան և ոչ ինչ և իցէ պատճառաւ՝ այլ իմ տկարութեանս և անբաւականութեանս համար, որ ուրիշներէն աւելի ինձ յայտնի է, 1881 Նոյեմբեր 13-էն ի վեր հրաժարեալ եմ ի պաշտամանէ պատրիարքութեան՝ ուր արդէն ակամայ կոչուած էի. և կը խնդրեմ որ շնորհք ընէք փութանակի յաջորդ մը ընտրել ինձ, որ է միայնակ հնարք ելից: Այս առթիւ կը յայտարարեմ թէ այս պատճառաւ խռովութեան թելադրիչներն են միմիայն պատասխանատու առաջի Աստուծոյ և մարդկան և պատմութեան:

«Մաղթելով ջերմաջերմ աղօթիւք առ Աստուած՝ որ ձեր պատուական ուղերձին մէջ տեսնուած ազգօգուտ խոստումներն իմ յաջորդիս օրովն իրանան:»

Այս հրաժարականը պարզ է թէ պատճառաբանեալ. ինչ հետեւութիւն պիտի կարենայ ժողովը հանել այս հրաժարագրէն: Որոշ պատասխան չէ կարելի տալ: Սակայն պատրիարքի հրաժարիլը չուզողները կրնան իրենց փաստեր գտնել այս հրաժարագրի մէջ:—Ներսէս սրբազան Նոյեմբերի 13-ին կը յայտարարէր թէ իր պատրիարք մնալը ազգին վնասակար է, մինչդեռ այս հրաժարականին մէջ լոկ վատառողջութիւնը պատճառ կը բռնէ իր հրաժարման: Սակայն այժմ ամէնքը գիտեն թէ Ներսէս սրբազան առողջ վիճակի մէջ է: Ուստի հիւանդութիւնը առաջ քշելը պատրուակ մ'է: Անբաւականութիւն բառը զոր կը գործածէ այն ալ շատ մեկնութեանց տեղի կրնայ տալ: Վերջի խօսքերն թէ «ձեր խոստումներն իմ յաջորդիս օրովն իրանան» ինչ կը նշանակէ: Պատրիարքը հաւատք չընծայեր այդ խոստմանց թէ պարզութեամբ կըսէ: Այս տեսակ նըրբատողութիւններ եթէ ըլլուին կրնան այս հարցը դեռ շատ երկնցնել: Շատ լաւ են խռովութեան թելադրիչներու համար պատրիարքի բառերը: Այսպէսով սրբազանը կը յայտնէ թէ ինքն ամենևին համերաշխութիւն չունի այն մի քանի ջիմարներու հետ, որ չարութեամբ, ապիկարութեամբ տակն ու վրայ ըրին ամէն բան և կարծեցին թէ պարագլուխ ըլլալով ամբոխի մը պիտի կարենան իրենց ճաթած խելապատակին համեմատ ազգին գործերը տնօրինել: Անշուշտ այս խիստ դասէն կը խրատուին Արմէն, Ջերազ, Ջագրեան և անոնց հետևորդներն և ալ կը դադրեցնեն այդ ջիմարական աղմուկներն, որք միայն իրենց անձին օգտակար ըլլալ կուզէին:—Պատրիարքին բառերն թէ ոչ մի ժողովոյ հետ աններդաշնակութիւն չէ ունեցած օգտակար յայտարարութիւն մ'է, թէպէտ անկեղծ ըլլալուն տարակոյս ունինք:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Figaro» լրագրին Գէնուայից գրում են յունիսի 26-ից հետևեալը: Այսօր առաւօտեան տօնախմբութիւններ սկսվեցան ի պատիւ Մաձձինիի և պէտք է չորս օր շարունակվեն: Այսօր, ժամը մէկին բացվեցաւ արձանը: Արձանը սպիտակ մարմարից է: Մաձձինին երկայն և լայն վերարկու հագած կանգնած է, ձեռքերը խաչաձև

դարսած կրծքի վրա, գլուխը մի փոքր թեքված է դէպի առաջ, աչքերը խոնարհած են: Նա կարծես զբօսնում է և մտածութեան մէջ է ընկել: Մաձձինիի պատկերը չատ նմանվում է Ֆրէյսինէին. մի և նոյն ձևերը, մի և նոյն դալկահար դէմքը: Կարելի է երկուսի վրա ևս ցաւել, եթէ չը գիտենայինք, որ հասերի ժամանակը անցել է, և որ այժմ նկարների թագաւորութիւնն է: Արձանի բացման հանդիսին ներկայ գտնվելու համար բոլոր ազգութիւններից պատգամաւորութիւններ եկան: Այսօր երեկոյեան նրանք հանդիսաւոր կօնգրէս կը կազմեն: Վաղը, պրօգրամայի համաձայն, կը ճանապարհորդեն Ստալենօ (Գէնուայի հոյակապ գերեզմանատունը:) Պատգամաւորները պսակներ կը դնեն Մաձձինիի գերեզմանի վրա:

—Լրագիրներին Լօնդօնից հաղորդում են, յունի 26-ից, որ մեծ պատրաստութիւններ են տեսնվում արչաւող մէկ զօրագունդ կազմելու, որ հարկաւոր ժամանակ կարողանայ պաշտպանել Սուէզի ջրանցքը:

—«Րէյտերի ընկերութեան խօսքերով, դեսպանները Կ. Պօլսում դեռ ևս յոյս ունեն համոզել Բ. Դրանը, որ իրանց առաջնորդութեան գլխաւոր նպատակն է Բ. Դրան հետ միասին գտնել միջոցները, որ անհրաժեշտ են կարգը վերականգնելու համար Եգիպտոսում. եթէ Բ. Դուռը բանակցութիւններից կը հրաժարվի, այն ժամանակ պետութիւնները իրանց մէջ համաձայնութիւն պիտի կայացնեն անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնելու համար:

—«Mémorial diplomatique» լրագրի խօսքերով, Բ. Դուռը հրամայեց իր դեսպաններին Լօնդօնում և Փարիզում յայտնել, որ սուլթանը չէ տեսնում, թէ ինչ կերպով կօնֆերէնցիան կարող պէտք է լինի չտապեցնել եգիպտական խնդրի լուծումը: Սուլթանը հրաժարվում է հանդէս դուրս գալ Եգիպտոսում որպէս Եւրօպայի ժանդարմ, բայց եթէ դիպլօմատիան այնպիսի հնարք կը գտնի, որով սուլթանը չի երևայ իր եգիպտական հպատակների աչքում որպէս կատարող մեծ պետութիւնների վճռի,—այն ժամանակ նա համաձայնվում է միջամտութիւն գործել: Բայց այդ նպատակին հասնելու համար կօնֆերէնցիա կազմելու հարկաւորութիւն չը կայ:

—«Temps» լրագրին Գէնուայից հեռագրում են յունիսի 10-ից, որ այդ օրը Մաձձինիի արձանի բացման հանդէսը մեծ չքեղութեամբ կատարվեց: Այդ հանդիսին ներկայ էին հարիւր յիսուն հազար քաղաքացիներ, որոնց թւում երկու հազար ազգային և օտարազգի ընկերութիւնների և Ամերիկայի գաղթականութիւնների պատգամաւորներ: Դէմօկրատիական ընկերութիւնների օդի մէջ ծածանվող դրօշակները հանդիսին մեծ կենդանութիւն էին տալիս: Արձանը չինել է Միքէլ Անջիօլէսկօ: Սաֆֆի մէկ ճառ խօսեց, որի մէջ բացատրեց Մաձձինիի վարդապետութիւնը, ցանկացաւ գեղեցիկ ապագայ Իտալիայի համար, ազատ ժողովրդների դաշնակցութիւնը և միջազգային արդարադատութիւն:

—Որովհետև Բ. Դուռը մերժեց այն բոլոր պահանջները, որոնցով դիմեցին նրան Կրետ կղզու 49 քրիստոնեայ պատգամաւորները, այդ պատճառով պատգամաւորները հրաժարական տուեցին և ժողովը արձակվեցաւ:

—Լօնդօնից յունիսի 10-ից գրում են «Temps» լրագրին որ այդ օրը համայնքների ժողովը մի քանի րոպէ երկիւղի մէջ էր գտնվում, որ Բրէդլօի գործը կրկին կը ծագի: Նօրդհամպտօնի պատգամաւորը ներկայացաւ սովորաբար նիստի սկզբին և նստեց այն աթոռի վրա, որ նշանակված էր նշանաւոր օտարականների համար, բայց այդ տեղը չէր պատկանում պարլամենտական դահլիճին: Յանկարծ նա անցնում է առաջ և մօտենում է սեղանին: Սպիկէր շտապում է նախազգուշացնել Բրէդլօին, որ նա, երդում չը տալով, չէ կարող առաջ անցնել: Ես կամենում եմ խնդիրք տալ, պատասխանում է Բրէդլօ:—«Նօրտհամպտօնի պատուելի անդամը իրաւունք չունի խնդրագիր մտցնել, —պատասխանում է Սպիկէր,—և պարտաւոր է հեռանալ:» Ամենքը արդէն կարծում էին, որ կը կրկնվի չատ անգամ նկարագրված տեսարանը: Բայց Բրէդլօն շտապեց յետ քաշվել, աւելացնելով. «Հնազանդվում եմ ձեր հրամանին, պարոն սպիկէր. ես հեռանում եմ, բայց բողոքում եմ այն բանի դէմ, որ ինձ իրաւունք չեն տալիս խնդրագիր մտցնել:»

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 23 յունիսի: „Journal de St. Petersbourg“ հաղորդում է. բանկերի իսկական գներից բարձր եղած նոր ակցիաներ հրատարակելու սովորութեան առաջն առնելու համար ֆինանսների մինիստրը վճռեց թոյլ տալ նոր հրատարակութիւններ այն պայմանով, որ նրանք բորսային գնով ծախվեն, իսկ սկզբնական գնից աւելորդը պէտք է բանկի պահեստի գումարին աւելացվի: Այդ վճիռը առաջին անգամ գործադրված է կիևվի կալուածական բանկի վերաբերութեամբ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆ

ԿԻՐԱԿԻ, յունիսի 27-ին ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ կը տայ մի ներկայացում յօգուտ պ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ: Տեղերի գները սովորական են:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԺՕՐԺ ՍԱՆ'Ի

„ՎԱՐԴԱԳՈՅՆ ԱՄՊ“

Մանկական վէպը:

Ծախվում է 'ի նպաստ մի չքաւոր աշակերտի կենտրօնական և կովկասեան գրախանութներում:

ԳԻՆՆ է 25 Կ.:

ՍՏԱՑՎԱԾ Է գրելու թուղթ առաջին տեսակի 4 ր. 50 կ. օղման, բրինձ 6, 8 և 9 կ. ֆունտը, խինայի գինի ջերմի դէմ 1 ր. 40 կ. շիշը, փոշի տարափոխիկ հիւանդութեան դէմ, լուացքի և սամովար սրբելու համար: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷՅ: Նոյն տեղը լէպեօշկաներ, ցիտրադ և շերբետ ծարաւի դէմ: Ծածկոցներ 4 ր., շօկօլադ երկու բաժակի համար 5 կոպէկ: Երկաթէ մահճակալներ 8 ր. և այլն: 6—10

ТЕХНИК принимает работы: по механическому дѣлу, производству чертежей на проэкты построек. Также желает имѣть мѣсто на заводѣ или фабрикѣ, подходящихъ к специальности.

Стар. Арсенальная д. № 28. Н. С. Л.

ՏԵԽՆԻԿ ընդունում է աշխատանքներ մեքենայական գործերի մէջ, ընդունում է պատուէրներ գծագիրներ և շինութիւնների պրօէկտներ պատրաստելու, պատրաստ է պաշտօն ընդունել մի գործարանի կամ ֆաբրիկայի մէջ իր մասնագիտութեանը յարմար:

Հասցէն վերև կարդացէք:

4—4

Խոնարհաբար խնդրում են ԵՐԵՒԱՆԻ պատուելի պարոններին, տիկիններին և օրիորդներին, որոնք ՊԱՐՏ են մնում մեր ԽԱՆՈՒԹԻՆ, վճարել իրանց պարտքը մինչև յուլիս ամսի 1-ը: Հակարակ դէպքում ստիպված կը հրատարակեմ առանձին յայտարարութեամբ նրանց անունները ու ազգանունները:

ԳԷորգ ԽԱՆԱՋԱՏԵԱՆՑ

ՄԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂ, որ այժմ արդէն մանգլիսումն է ապրում, յանձն է առնում պարապել երեխաների հետ՝ թէ արքունական և թէ հայոց ուսումնարանների աշակերտների և աշակերտուհիների հետ:

Պայմանները կարելի է առաջարկել հետևեալ հասցէով. Манглисъ, Габріэль Мирзоевъ, въ рощѣ, дача Мареы Тимоеѣевой.

Въ Редакціи газеты

«МШАКЪ»

Продается

БРОШЮРА

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“

Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ.

Цѣна 25 коп.

ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ, Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրա, տուն ճարտարապետ Բէլօի: Գրասենեակը բաց է առաւօտեան 9 ժամից մինչև 3 ժամը կէս օրից յետոյ և երեկոյեան 7—10 ժամը ամենայն օր, բացի կիրակի օրերից և մեծ տօներից:

„ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ“ ԱՆՈՒՆՈՎ ԳՐՔՈՅԿԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻՆ.

Խնդրում ենք այն անձինքներից թէ Բագու և թէ այլ քաղաքներ, որոնց մօտ գտնվում են այդ գրքոյկի բաժանորդական թերթեր մինչև յունիսի 20-ը մեզ հասցնել.

Թերթերը պիտի ուղարկուին ուղղակի իմ հասցէին. Баку. „Россійскій магазинъ“ Абелу Апресянцу. Մինչև յուլիսի վերջը մեզ ուղարկուած բաժանորդական թերթերի մասին մի երկրորդ նամակաւ մեզ տեղեկութիւն տալ խնդրում ենք ուղարկող պարոններից, երկու թերթ մեզանում պակաս լինելուն առթիւ:

Բաժանորդներին յանձնելի գրքերը արդէն տպագրութեան տակ են թիֆլիսում:

Հրատարակիչ.—Աբէլ Ապրեսեանց.

Միջին փողոց, կաթօլիչեսկայա փողոցի անկիւն № 13.

Միքայէլ Տէր-Նիկողոսեանցի պահեստ.

Աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ ծախվում են. ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԵԲԵԼ ամենայն տեսակ, ֆրանսիական և անգլիական երկաթէ ԿՐԱՎԱԹՆԵՐ 8—30 ր., համաղաններ 250—25 ր., սակվօյաժներ 1. 30—12 ր., սունդուկներ ճանապարհի 6—35 ր., մառաններ (погребцы) 6—25 ր., սամօվարներ 60 կ.—1.25 ֆունտը., կուխօնի պղնձէ ամաններ, գերմանիայի երկաթէ էմալով ամաններ. ումիվալնիկներ մրամօրնի 38 ր.—75 ր., հրացաններ երկու լուլանի 6—32 ր., ռէվօլվէրներ ամենայն տեսակ 3. 50—30 ր., պատրոններ. (գուլաններ) րէվօլվէրի, սիգար Ռէնգարդի ֆաբրիկից. պապիրօս և Թամբաքու կուշնարօվի գիլզի պապիրօզի. 5,000 ՖՈՒՆՏ ԹԷՅ (չայ) ԵՂ. ՊԱՊՈՎՆԵՐԻ, բիսկվիտ. (սուխար չայու և կաֆէի) էկնէմի. կօֆէ էկնէմի և Միխէլսօնի. Պետերբուրգու 40—1 ր. 25 կ. հայելիներ ամենայն տեսակ 28 կ.—240 ր., պրոբկայ գինեկաճառների, հանքային և գարեջրի (для зельтерскихъ водъ и пива) դոյթուկ (пухъ), պաղնոսներ սամովարի և չայու, դանակ չանգալ զանազան ֆաբրիկաների 1 ր. 20 կ.—25 ր. դուժինը. գրչակոթներ 1 ր. 80 կ.—5—60 կ. դանակ ջիբի 1—60 կ.—12 ր., դանակ հացի 20 կ.—1 ր., հատը, կուխօնի 1—40 մինչև 3—20 կ. պրիբօրիս կտրելու մաշինայ. Անգլիական ութօներ, Բրիտանսկի չայնիկներ, կաֆէնիկներ ամենայն տեսակ, ջաղացներ կաֆէի համար, ֆիլտեր—ջուր մաքրելու, կրախմալ կարօբկէն 18 կ., վաքս Ֆրանսիայի ժակոյ, թուղթ փոշտի, կանվերտներ, սուրգուչ, մատիտ, գրիչ երկաթէ, գրչակոթ, քարետախտակ, թանաք, թանաքամաններ, պրեսպապիէներ, գդալներ սեղանի և չայու ֆրաժէ, վարշավի և բրիտանսկի դուժինը 1—50 կ. մինչև 12 ր., և չայու 45 կ.—5 ր., չումիչկէք 45 կ.—5 ր., շամադաններ ամեն տեսակ 25 կ.—12 ր. ջուխտ, պոլսապոշկաններ վարշավու, ՌԵԶԻՆԻ ԿԱԼՕՇՆԵՐ, ամեն տեսակ, գուլբաններ կանանց և մարդկերանց 15 կ.—50 կ. ջուխտ, շապիկներ, մարդկերանց դալուստիկներ, զոնտիկներ 35 կ.—4—50 կ., հատ, անձրևի և շոքի. սանդրեր չիրմայու ոսկրէ, գուտապերչովի և փայտէ, շչոտկաներ գլխի, շորի, սապոկի, պոլի և կարտի համար. չուլքի թէլ (бумага) մատոկի կօճի և շալէ (гарусъ) ֆէլչատկէք մարդկերանց և կանանց, պորտմաններ, քիսաներ, պապիրօսի ամաններ և մանր գոլանտերէյնի ապրանքներ, սապոն ամեն տեսակ 3 կ.,—30 կ., կօոր, հոտավէտ ջրեր, պուդրա, Գլիցերին ջրի քացախ, հոտավէտ պարաշոկներ ԿԻԼԵՐԻ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻՑ. և այլն և այլն և այլն:

Վաճառականներին առանձին պայմաններով և գիջումով վերոյիշեալ ապրանքներ մեծ քանակութեամբ միշտ ապէս գտնվում են ՄԻՔԱՅԷԼ ՏԷՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆՑԻ պահեստում. (въ складѣ) միջին փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւնում № 13.

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

79—180

Միջին փողոց, կաթօլիչեսկայա փողոցի անկիւն № 13.

Միքայէլ Տէր-Նիկողոսեանցի պահեստ.

JOURNAL D'ORIENT

HEBDOMADAIRE

Paraissant a VIENNE (Autriche)

ABONNEMENTS: 1 an. . . 8 roubles
6 mois. . . 4 —

S'adresser à F. Salles, avocat

1. Neuermarkt 9. (Vienne)

Sans ajouter le titre du journal.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 24 Іюня 1882 года.

Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час. Лор.-Мелик. ул., каз. д.